

Київський університет імені Бориса Грінченка

Інститут філології

кафедра германської філології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
Жильцов О.Б.
« 01 » 09 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Наукова німецька мова

для студентів

спеціальності	<u>035 Філологія</u>
освітнього рівня	<u>другого (магістерського) рівня вищої освіти</u>
освітньої програми	<u>035.04.02 Мова і література (німецька)</u>
спеціалізації	<u>035.04 Германські мови і літератури</u> <u>(переклад включно)</u>

Київ – 2021

Розробники:

Шапочкіна Ольга Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри германської філології Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладачі:

Шапочкіна Ольга Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри германської філології Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри германської філології

Протокол від 31.08 2020 р. № 1

Завідувач кафедри *АГ* (Анна ГАЙДАШ)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої професійної програми (керівником проектної групи) 035.04.02 Мова і література (німецька)
(назва освітньої програми)

07.09.2021 р.

Гарант освітньої професійної програми

(керівник проектної групи) *С* (Лілія САЖКО)

Робочу програму перевірено

09.09.2021 р.

Заступник директора *Л* (Людмила ЗАЯЦЬ)

Пролонговано

на 2021/2022 н.р. *А.В. Таїсан*, «26» 08 2021 р., протокол № 1

на 20__/20__ н.р. _____, «__» __ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____, «__» __ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____, «__» __ 20__ р., протокол №__

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисциплін за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	німецька	
Загальний обсяг кредитів/годин	180/6	
Курс	6	
Семестр	11	12
Кількість змістових модулів з розподілом:	1	1
Обсяг кредитів	3	3
Обсяг годин, в тому числі:	180	
Аудиторні	36	36
Модульний контроль	6	6
Семестровий контроль		30
Самостійна робота		66
Форма семестрового контролю	залік	екзамен

Мета:

Підготувати у магістрів фахові та загальні професійно орієнтовані та іншомовні мовленнєві компетентності для забезпечення ефективного професійного спілкування німецькою мовою в академічному та професійному середовищах; розвиток прагнення до науково-дослідної діяльності.

Завдання курсу:

Курс передбачає розвивати у студентів загальні та фахові компетентності спеціальності, а саме:

- здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у процесі спілкування німецькою мовою або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів відповідних наук, і характеризується комплексністю та невизначеністю умов;
- здатність до рефлексії, спрямованої на самоаналіз своїх професійних дій, образу, поведінки, стану;
- здатність організувати й спланувати індивідуальну професійну науково-дослідну діяльність, спираючись на знання теоретичних основ методології й організації наукових досліджень;
- володіння навичками наукового дослідження в галузі німецької філології;

- здатність обирати і застосовувати найбільш ефективну методологічну стратегію дослідження;
- здатність абстрактно та аналітично мислити, генерувати та моделювати нові ідеї (бути креативним), розробляти та управляти проектами, здійснювати їх філологічний супровід, та представляти результати вчасно;
- здатність використовувати поглиблені знання зі спеціалізованих дисциплін, вміти здійснювати аналіз, систематизацію та прогноз певних лінгвальних явищ, вміти розпізнавати, оцінювати та прогнозувати загальнокультурні, виховні, етичні наслідки певних процесів в мові та літературі;
- уміння практично застосовувати п'ять видів мовленнєвої діяльності іноземної мови (аудіювання, читання, говоріння, письмо, переклад). Здатність інтегровано застосовувати мовні знання німецької мови (фонетичні, лексичні, граматичні, стилістичні) у широкому спектрі комунікативних ситуацій приватного, громадського, наукового і професійного життя. Володіння евристичними методами розв'язування професійних лінгво-комунікативних задач. Здатність використовувати знання іноземної мови для іншомовного спілкування;
- володіння навичками публічного мовлення, аргументації, ведення дискусії і наукової полеміки; готовність до створення, редагування, реферування і систематизації всіх типів іншомовної ділової документації, публіцистичних текстів, аналітичних оглядів й есе; здатність аналізувати та продукувати тексти різної стилістичної спрямованості іноземною мовою;
- володіння термінологічними, лексичними, синтаксичними та морфологічними нормами німецької мови та уміння їх застосовувати у процесі різних видів перекладу; здатність визначати текстуальні риси у різних сферах комунікації;
- знання про національно-культурні особливості соціальної і мовленнєвої поведінки носіїв мови: їх звичаїв, етикету, соціальних стереотипів, історії та культури, а також способів використання цих знань в процесі спілкування;
- володіння компетенціями, необхідними для здійснення перекладацької діяльності (стратегії перекладу, перекладацькі прийоми та трансформації); здатність мобілізувати компетенції, отримані зі своєї основної спеціальності і суміжних дисциплін, і успішно застосовувати їх в процесі перекладу;
- володіння комп'ютерними технологіями пошуку інформації в мережі Інтернет, володіння електронними словниками, вміння критично оцінювати знайдену інформацію;
- здатність використовувати німецькомовні інформаційні ресурси в організації науково-дослідної діяльності.

Діяльність студентів у Центрах компетентностей

Практичні навички: Упевнено володіти п'ятьма видами мовленнєвої діяльності в межах пройденної тематики:

- а) **аудіювання:** розуміння наукової загальної, спеціальної та імпліцитної інформації, представленної в аудіотексті, та адекватна комунікативна реакція на таку інформацію;
- б) **читання:** розуміння наукової експліцитної та імпліцитної інформації, основного змісту і деталей у наукових текстах обсягу від 2000 до 5000 знаків, а також критична інтерпретація такої інформації;
- в) **письмо:** створення наукових текстів, які охоплюють широкий спектр фахової та академічної тематики; здатність до висловлення власної думки, аргументативної та інформативної письмової передачі повідомлення;
- г) **говоріння:** володіння навичками академічного діалогічного і монологічного мовлення на знайомі і незнайомі теми, які охоплюють широкий спектр загальної, фахової, культурної та академічної тематики;
- д) **медіація (переклад):** упевнене володіння навичками академічного письмового і усного послідовного перекладу на теми в межах пройденного матеріалу.

Види робіт:

лекції; практичні заняття; самостійна робота; критичне та аналітичне читання наукової та фахової літератури; здійснення індивідуальної навчально-дослідної діяльності на основі інтернет-джерел та конспектів; індивідуальні та групові консультації із викладачами; дистанційна освіта з опорою на електронні навчальні курси; студентська проектна діяльність; гурткова робота; участь у дискусіях, дебатах тощо.

Які практичні компетентності здобувають:

Курс «Наукова німецька мова» покликаний формувати теоретичну базу викладача німецької мови, майбутнього науковця.

- інтегративний розвиток мовних знань і мовленнєвих навичок студентів до рівня практично вільного коректного використання наукової німецької мови у широкому спектрі комунікативних ситуацій наукового та професійного життя з домінантою наукової, прагматичної, міжкультурної та професійної компетенції;
- удосконалення науково-прагматичної компетенції в усіх п'яти видах мовленнєвої діяльності студентів (аудіювання, читання, говоріння, письмо, медіація);

- удосконалення лінгвістичної компетенції студентів через міждисциплінарне поєднання з базовими і спеціальними філологічними дисциплінами, які вивчаються протягом 2 курсу магістратури, а також розвиток професійної метамови, яка уможливорює проведення наукових досліджень студентами у межах їх підготовки до написання науково-кваліфікаційної роботи (диплому);
- підготовка і мотивація студентів до автономного навчання в концепції постійної самоосвіти з метою підвищення професійної кваліфікації після завершення навчання в університеті;
- здійснювати ефективну і стилістично доречну комунікацію на теми загального, наукового і науково-професійного характеру, демонструючи високий рівень володіння фонетико-фонологічними, граматичними, лексичними і синтаксичними мовними вміннями;
- самостійно розширювати і поглиблювати власну наукову комунікативну компетенцію в міжкультурній комунікації;
- володіти упевненими навичками усної та письмової інтеракції, рецепції, продукції та перекладу наукових текстів в межах тематики, передбаченої робочою програмою.

3. Результати навчання за дисципліною

Знання та розуміння:

- демонструвати глибокі знання основ філології у дисципліні: наукова німецька мова;
- виявляти глибокі знання та розуміння сучасних підходів до аналізу німецькомовного наукового тексту і дискурсу;
- розумітися на аналізованні та продукуванні текстів різної стилістичної спрямованості німецькою мовою;
- виявляти глибокі знання та розуміння теорії і історії германського мовознавства, когнітивної лінгвістики, психо- і соціолінгвістики як теоретичної бази дослідницької і прикладної діяльності в галузі германського мовознавства.

Застосування знань та розуміння, формування суджень:

- ефективно спілкуватися німецькою мовою для здійснення професійної і міжособистісної комунікації;
- творчо і критично осмислювати філологічну інформацію для вирішення практичних завдань у сфері професійної діяльності;
- працювати з науковою німецькомовною літературою;
- визначати суть та характер нерозв'язаних наукових проблем; узагальнювати та класифікувати емпіричний матеріал; вирішувати

завдання пошукового та проблемного характеру у процесі підготовки власного наукового дослідження;

- ефективно застосовувати ІКТ-технології у науковій діяльності.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					Самостійна робота
		Лекції	Семінари	Практичні	МК	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1. Методика написання наукового дослідження							
Тема 1. Структура наукового дослідження. <i>с/р</i> <i>Підготовка до практичних занять</i>	8			4			4
Тема 2. Головні вимоги до основної частини наукової роботи. <i>с/р</i> <i>Підготовка до практичних занять</i>	8			4			4
Модульний контроль 1	2				2		
Тема 3. Когеренція та когезія у науковому дослідженні. <i>с/р</i> <i>Підготовка до практичних занять</i>	8			4			4
Тема 4. Причинно-наслідкові відношення у науковому дослідженні: логіка подання. <i>с/р</i> <i>Підготовка до практичних занять</i>	8			4			4
Модульний контроль 2	2				2		
Тема 5. Засоби зв'язку у науковому тексті. <i>с/р</i> <i>Підготовка до практичних занять</i>	8			4			4

Тема 6. Текстокоментуючі мовні засоби у науковому дискурсі. <i>с/р</i> <i>Підготовка до практичних занять</i>	10			6			4
Тема 7. Цитування та перефразування. <i>с/р</i> <i>Підготовка до практичних занять</i>	8			4			4
Тема 8. Цитування та перефразування. <i>с/р</i> <i>Підготовка до практичних занять</i>	11			6			5
Модульний контроль 3	2				2		
Разом	75			36	6		33
Змістовий модуль 2. Презентація наукового дослідження							
Тема 9. Плагіат у науковому дослідженні. <i>с/р</i> <i>Підготовка до практичних занять</i>	8			4			4
Тема 10. Методика використання ілюстрацій у науковому тексті. <i>с/р</i> <i>Підготовка до практичних занять</i>	8			4			4
Модульний контроль 4	2				2		
Тема 11. Завершальна частина наукового дослідження. Формулювання висновків. <i>с/р</i> <i>Підготовка до практичних занять</i>	8			4			4
Тема 12. Мовні кліше у висновках наукової роботи. <i>с/р</i> <i>Підготовка до практичних занять</i>	8			4			4
Тема 13. Ключові правила усної доповіді на передзахист наукової роботи. <i>с/р</i> <i>Підготовка до практичних занять</i>	10			6			4
Модульний контроль 5	2				2		

Тема 14. Вимоги до оформлення презентації наукового дослідження. Методика проведення захисту магістерської роботи. <i>с/р</i> <i>Підготовка до практичних занять</i>	8			4			4
Тема 15. Усна наукова доповідь: ключові правила поведінки доповідача. <i>с/р</i> <i>Підготовка до практичних занять</i>	8			4			4
Тема 16. Науковий діалог, полілог, диспут: ключові моменти проведення. <i>с/р</i> <i>Підготовка до практичних занять</i>	11			6			5
Модульний контроль 6	2				2		
Разом	75			36	6		33
Підготовка та проходження контрольних заходів	30						
Усього	180			72	12		66

5. Програма навчальної дисципліни

11 семестр

Modul 1

1. HAUPTTEIL EINES WISSENSCHAFTLICHEN TEXTES

- Kurzer Überblick der Anforderungen an den Hauptteil eines wissenschaftlichen Textes,
- Vorstellung und ausführliche Bekanntmachung mit den sprachlichen Mitteln, die nötige Sinnzusammenhänge, korrekten Aufbau u.ä. beim Textverfassen sichern,
- Textarbeit zum Aneignen der theoretischen Materialien und des spezifischen Wortschatzes.

2. ZITIEREN UND PARAPHRASIEREN

Schmücken Sie sich nicht mit fremden Federn!

Sprichwort

- Bekanntmachung mit den wichtigsten Regeln des Zitierens
- Bekanntmachung mit dem Integrieren der Zitate in den Text

12 семестр

Modul 2

3. ILLUSTRATIONEN (Abbildungen, Zahlen, Daten)

- Überblick über die wichtigsten Arten der Illustrationen in wissenschaftlichen Texten
- Erklärungen zu Illustrationen (Legende) sprachliche Hinweise auf die Illustrationen
- Bekanntmachung mit den wichtigsten Anforderungen an die Sprache des Schlussteils eines wissenschaftlichen Textes;
- Erklärung der Begriffe Fazit, Resümee, Schlussfolgerung, Zusammenfassung, Ausblick;
- Textarbeit/lexikalische Übungen zur Aneignung des theoretischen Materials und des Wortschatzes.

4. MÜNDLICHE PRÄSENTATION VON WISSENSCHAFTLICHEN TEXTEN

Ziele

- Vorstellung einiger wichtiger Regeln für Referenten,
- Bekanntmachung mit Anforderungen an einen mündlichen Vortrag,
- Textarbeit zur Aneignung des themengebundenen Wortschatzes und der theoretischen Materialien.

Плани практичних занять

11 семестр

Thema 1. Allgemeines zum Hauptteil

Plan

1. Kurzer Überblick der Anforderungen an den Hauptteil eines wissenschaftlichen Textes,
2. Vorstellung und ausführliche Bekanntmachung mit den sprachlichen Mitteln, die nötige
3. Sinnzusammenhänge, korrekten Aufbau u.ä. beim Textverfassen sichern,
4. Textarbeit zum Aneignen der theoretischen Materialien und des spezifische Wortschatzes.

Thema 2. Kohärenz und Kohäsion (Sinnzusammenhänge)

Plan

1. Erklärung von Kohärenz.
2. Textarbeit zum Aneignen der theoretischen Materialien und des spezifische Wortschatzes.

Thema 3. Grund/Ursache – Folge Verhältnis

Plan

1. Sprachliche Ausdrucksmittel des Grund - Folge – Verhältnisses.

2. Textarbeit zum Aneignen der theoretischen Materialien und des spezifische Wortschatzes.

Literaturquelle:

Thema 4. Wiederaufnahme und andere Verknüpfungsmittel

Plan

1. Elemente der Wiederaufnahme.
2. Textarbeit zum Aneignen der theoretischen Materialien und des spezifische Wortschatzes.

Thema 5. Textkommentierende sprachliche Mittel

Plan

1. Allgemeines zum Thema.
2. Textarbeit zum Aneignen der theoretischen Materialien und des spezifische Wortschatzes.
3. Textorganisierende sprachliche Mittel.
4. Textarbeit zum Aneignen der theoretischen Materialien und des spezifische Wortschatzes.

Thema 6. Wiederholung

Plan

1. Ganztextbearbeitung:
Ganztext 1. Sigmund Freud. Einige Bemerkungen über den Begriff des Unbewußten in der Psychoanalyse
Ganztext 2. Robnik, Marko. Quantenchaos – Eine Einführung
Ganztext 3. Berger, Wilhelm. Am Punkt der Vollendung. Technikphilosophie nach Martin Heidegger und Gotthard Günther
Ganztext 4. Jahraus, Oliver. Wie verhalten sich Luhmannsche Systemtheorie und Peircesche Zeichentheorie zueinander?
2. Textarbeit zum Aneignen der theoretischen Materialien und des spezifische Wortschatzes.

Thema 7. Zitieren und Paraphrasieren

Plan

1. Gründe für das Zitieren fremden Materials.
2. Überblick über das zitierte Material.
3. Einige Zitierregeln.
4. Auslassungen und Hervorhebungen im Originaltext.
5. Angabe der Quelle.
6. Hilfreiche Verben und Wendungen, um Zitate in den Text zu integrieren.
7. Sprachliche Mittel zum Zitieren und Paraphrasieren.
8. Textarbeit zum Aneignen der theoretischen Materialien und des spezifische Wortschatzes.

9. Abkürzungen.
10. Textarbeit zum Aneignen der theoretischen Materialien und des spezifische Wortschatzes.

12 семестр

Thema 8. Illustrationen

Plan

1. Überblick über die wichtigsten Arten der Illustrationen in wissenschaftlichen Texten.
2. Erklärungen zu Illustrationen (Legende).
3. Sprachliche Hinweise auf die Illustrationen.
4. Textarbeit zum Aneignen der theoretischen Materialien und des spezifische Wortschatzes.

Thema 9. Allgemeines zum Schlussteil eines wissenschaftlichen Textes

Plan

1. Bekanntmachung mit den wichtigsten Anforderungen an die Sprache des Schlussteiles eines wissenschaftlichen Textes.
2. Erklärung der Begriffe Fazit, Resümee, Schlussfolgerung, Zusammenfassung, Ausblick.
3. Textarbeit/lexikalische Übungen zur Aneignung des theoretischen Materials und des Wortschatzes.

Thema 10. Sprachliche Ausdrucksweisen für Schlussteil

Plan

1. Verben.
2. Wendungen, Substantiv –Verb -Verbindungen (Funktionsverbgefüge).
3. Phrasen/Formulierungen.
4. Textarbeit/lexikalische Übungen zur Aneignung des theoretischen Materials und des Wortschatzes.

Thema 11. Einige Faustregeln für Referenten

Plan

1. Vorstellung einiger wichtiger Regeln für Referenten,
2. Bekanntmachung mit Anforderungen an einen mündlichen Vortrag,
3. Textarbeit zur Aneignung des themengebundenen Wortschatzes und der theoretischen Materialien.

Thema 12. Redemittel für Referenten

Plan

1. Vortragsstrukturierung.
2. Teilthemen abgrenzen.
3. Bezug auf andere Teile.
4. Exkurse.

5. Folien.
6. Zitieren.
7. Fragen.
8. Beenden.
9. Textarbeit zur Aneignung des themengebundenen Wortschatzes und der theoretischen Materialien.

Thema 13. Schlussfolgerungen.

Plan

1. Diskussion zum Thema des Moduls.
2. Monologkontrolle.
3. Artikelreferenz.

Thema 14. Schlussfolgerungen.

Plan

1. Diskussion zum Thema des Moduls.
2. Monologkontrolle.
3. Artikelreferenz.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студента

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	11 семестр Модуль 1		12 семестр	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування практичних занять	1	18	18	1	18
Робота на практичному занятті	10	18	180	18	180
Виконання завдань для самостійної роботи	5	8	40	8	40
Творча робота				1	15

Виконання роботи	модульної	25	3	75	3	75
	Разом	-	-	313		328
Максимальна кількість балів:				313		328
Розрахунок коефіцієнта:				3.13		5.4

6.2. Завдання для самостійної роботи студента та критерії її оцінювання

ЗАВДАННЯ А ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студентів передбачає підготовку до практичних занять, а саме, виконання письмових вправ за підручником: Aina Būdvytytė-Gudienė. WISSENSCHAFTSSPRACHE DEUTSCH FÜR STUDENTEN THEORIE, TEXTBEISPIELE UND TEXTARBEIT KURSBUCH, 2008, ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS. За кожне правильно виконане письмове завдання студенту зараховується 5 балів.

ЗАВДАННЯ В ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Реферування україномовної та німецькомовної статей з філології.

План реферування (студент формулює до 5 складних речень на кожен підпункт, обов'язкова вимога – дотримання наукового стилю формулювання речень):

1. *Визначення мети та завдань статті.*
2. *Окреслення основних положень яким присвячено статтю.*
3. *Обґрунтування актуальності досліджуваної теми.*
4. *Відображення власного ставлення до змісту статті.*
5. *Формулювання власних умовиводів на тему статті.*

Критерії оцінювання

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1	Стилістична, граматична, орфографічна	2

	та орфоепічна досконалість	
2	Тематична співвіднесеність	2
3	Креативність викладу думок	1
	Всього	5 балів

Творча робота – наукові тези (15 балів)

Підготовка **наукових тез** (німецькою мовою).

Наукові тези оформлюються відповідно до таких вимог:

- текст друкується шрифтом Times New Roman, міжрядковий інтервал 1,5, кегль 14,
- аркуш формату А4;
- обсяг зброшурованої роботи не повинен перевищувати 5-6 сторінок без урахування додатків;
- робота повинна мати назву і план, список використаної літератури та анотацію, у якій зазначено актуальність, мету, завдання, використану методику дослідження та загальну характеристику роботи;
- креслення та ілюстрації, що додаються до роботи, повинні бути скомпоновані на аркуші формату А3 або А4.

Орієнтовна тематика:

1. Лексико-стилістичні та синтаксичні особливості газетних заголовків сучасної німецькомовної преси.
2. Використання англіцизмів в сучасній рекламі (на матеріалі німецьких рекламних текстів 21 ст).
3. Гендерний аспект в німецькомовній жіночій прозі на матеріалі роману Крісти Вольф «Касандра».
4. Кореляція німецької класичної поезії на матеріалах пісенної творчості музичної групи Leichenwetter.
5. Проблематика авторського перекладу поезії Германа Гессе.
6. Стилістичні функції метафори (на матеріалі німецької класичної літератури)
7. Англійські запозичення та їх класифікація в лексико-семантичній системі сучасної німецької мови.
8. Лексико-семантичні особливості інфінітивних зворотів у творах сучасної німецької літератури.
9. Особливості функціонування та перекладу інфінітивних конструкцій в німецькомовних періодичних виданнях.
10. Семантико-прагматичний аспект пасивних конструкцій в сучасній німецькій мові.
11. Основні тенденції розвитку лексичної системи німецької мови на сучасному етапі.
12. Особливості словотворення в сучасній німецькій лінгвістиці.

- 13.Лексико-семантичні особливості швейцарського діалекту німецької мови.
- 14.Стилістичні особливості метафори в сучасних німецькомовних текстах політичного спрямування.
- 15.Перекладацький аспект лінгвістичної категорії заперечення (на матеріалі німецької та рідної мов).
- 16.Особливості функціонування експресивно-емоційних часток в німецькомовних засобах масової інформації.
- 17.Соціокультурний аспект розвитку лексичної системи сучасної німецької мови.
- 18.Структурно-семантичні особливості іншомовних запозичень в сучасній німецькій мові.
- 19.Особливості функціонування офіційно-ділового стилю мовлення в сучасній німецькій мові.
- 20.Лексико-семантичні особливості інфінітивних зворотів в художніх німецьких творах.
- 21.Лексикографічна кодифікація ад`єктивно-субстантивних фразеологічних одиниць в тлумачних словниках сучасної німецької мови.
- 22.Гендерний аспект в сучасній німецькій мові.
- 23.Семантико-граматичні особливості модальних часток в сучасній німецькій мові.
- 24.Структурно-граматичні особливості вираження темпоральності в сучасній німецькій мові.
- 25.Лексико-семантичні особливості німецьких афоризмів літературного походження .
- 26.Структурно-семантичні особливості економічної лексики в сучасній німецькій мові.
- 27.Основні тенденції словотворчої синонімії в сучасній німецькій мові.
- 28.Лексико-семантичні особливості неологізмів та їх функціонування в сучасній німецькій мові.
- 29.Особливості функціонування розмовного стилю мовлення в сучасній німецькій мові.
- 30.Лексичні засоби об`єктивації базового соціокультурного концепту «Fleiss» und «Pünktlichkeit»
- 31.Мовні засоби відтворення концепту «Arbeit» в сучасній німецькій мові.
- 32.Крилаті вирази в сучасній німецькій мові як складова частина фразеології німецької мови та особливості їх перекладу українською мовою.
- 33.Особливості семантичного становлення слова aufheben у німецькій мові.

Критерії оцінювання роботи

№ п/п	Критерії	Максимальна кількість балів за кожним

		критерієм
1.	Дотримання плану	1
2.	Мовна правильність оформлення	1
3.	Інформативність викладеного матеріалу	2
4.	Лаконічність	1
5.	Змістовність, чіткість, мовна правильність тексту	2
6.	Науковість та достовірність	2
7.	Актуальність сьогоденню	2
8.	Наявність ілюстрацій, таблиць, схем тощо	2
9.	Орфоепічна та орфографічна грамотність	1
10.	Використання автентичних посилань та цитат у тексті тез	1
Разом		15 балів

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання
 За планом передбачено написання 6-ти модульних контрольних робіт, з них:
 11 семестр

МК 1. 25 балів за правильно виконані вправи

Übung 1. Ersetzen Sie folgende Wortgruppen durch entsprechende Verben nach dem Muster:

Anweisung geben – anweisen.

Bezahlung vornehmen

Hinweis geben

Erlaubnis geben

Einfluss nehmen

Ersatz sein für...

Fragen stellen

Kennzeichen sein für...

Mitglied sein von...

Ursache sein für

Verwendung finden als

Voraussetzung sein für
einen Vorschlag machen

Übung 2. Bilden Sie aus den folgenden nominalen Ausdrücken Sätze bzw. aus den Sätzen

nominale Ausdrücke nach dem Muster: *die Beantwortung einer Frage – eine Frage beantworten.*

1. die Angabe eines falschen Namens beim Arzt

2. Ein Patient wird untersucht.

3. Die Testpersonen forderten, bald entlassen zu werden.

4. die Feststellung eines Irrtums bei der Diagnose

5. Fehldiagnosen beeinflussen das weitere Leben eines Menschen.

6. die Heranziehung eines psychiatrischen Gutachtens durch ein Gericht

7. Dr. Rosenbaum veröffentlichte interessante Untersuchungsergebnisse.

Übung 3. Vereinfachen Sie diese Konstruktionen nach dem Muster: die

Behandlung des

Themas schließt Probleme ein – *das Thema behandelt Probleme ...*

zu Beeinflussungen kommen

zu Überlappungen kommen

eine Entwicklung findet statt

die Berichterstattung

zur Schlussfolgerung führen

Übung 4. In den Lücken fehlen bestimmte sprachliche Ausdrucksweisen (siehe Tabelle 1.

Sprachmittel (sprachliche Ausdrucksweisen) zum Benennen des Themas). Setzen Sie die weiter

gegebenen Wörter in die Lücken ein: *hat zum Thema / Das Thema / geht / eingegangen /*

aufgegriffen / um / berichtet / befasst / handelt.

• **Der vorliegende Beitrag** **die Behandlung von** partiellen Differentialgleichungen

.....

• **Im vorliegenden Artikel** **es sich** das rheologische* Verhalten von Ice-Slurries**.

• **Der Artikel** **über** die Bildungsentscheidungen in Migrantenfamilien.

• **dieses Beitrags ist** Unternehmensbesteuerung in den neuen EU-Ländern.

• **Es wird die Frage nach der** Subkategorisierung der deutschen relationalen Adjektive.....

• **Im vorliegenden Beitrag sollte auf die Problematik** der Gewalt in der Gesellschaft..... werden.

• **Im vorliegenden Beitrag****man sich mit** der Entwicklung des Zahlenbegriffs.

• **In diesem Artikel** **man auf die Problematik** der Entwicklung eines Kfztauglichen digitalen Netzwerks für Multimedia-Anwendungen ein.

Übung 5. Ergänzen Sie den folgenden Lückentext, indem Sie die angegebenen Formulierungen verwenden: ... *zeigt an, dass ...; ... kann ... gesehen werden; Die Annahme,*

dass ...; ... gibt ... auf ...; ... basiert darauf, dass...

[...] 1)... diese Phänomene semantische Autonomie anzeigen, 2)... bei den Transformationen und

Modifikationen einzelne Idiomkomponenten sich syntaktisch wie Elemente einer freien

Wortverbindung verhalten und dass diese Tatsache auch auf Parallelität zwischen dem

semantischen Beitrag von Elementen fester und freier Wortverbindungen zum Gesamtausdruck

hindeutet: Durch Transformationen wie Passiv und Topikalisierung werden einzelne Komponenten

thematisch hervorgehoben. Im Falle von Attributionen finden ausschließlich auf eine Komponente

und ihre Bedeutung innerhalb des Ausdrucks bezogene Modifikationen statt. Das zusätzliche Indiz

paralleler Kontextstrukturen 3) ... der komplexe Ausdruck in seiner syntaktischen und semantischen Struktur vom Sprecher wahrgenommen wird. Die semantische Parallelität 4)... zusätzlich einen Hinweis ... die den einzelnen Komponenten zugewiesene Bedeutung. Auch im Falle des Beispiels der Ersetzung von *einsaugen/aufsaugen* durch "eintrichtern" 5)... ein Hinweis darauf ... , welches der spezifische und und semantisch autonome Beitrag der verbalen Komponente im Idiom ist.[...]

Übung 6. Lesen Sie den vorliegenden Text. Danach ergänzen Sie Junktionsmittel, d.h.mögliche Konjunktionen. Die richtige Zahl der folgenden Konjunktionen: denn – 1; und – 5; die – 5; sowie – 1; als – 1; oder - 3; dass - 1; was - 2; weil – 1.

[...] Pythagoras hatte von sich selbst, wahrscheinlich zu Recht, eine sehr hohe Meinung gehabt, ... er schrieb: "Es gibt Menschen, es gibt (die Olympischen) Götter, ... die Wesen wie Pythagoras." Chaos bezeichnete den Stand der Dinge vor der Entstehung der Welt. Kosmos war für die späteren Naturphilosophen wie Pythagoras bis Archimedes eine Bezeichnung der Weltordnung, ... sich in der Gesamtheit der Naturerscheinungen widerspiegelt. Also Chaos-Kosmos ist der antike Vorläufer der Dualität von Chaos-Ordnung. Das war auch ein wichtiges Thema an der Akademie, ... von Platon (429-348 v.Chr.) etwa in 400 v.Chr. gegründet worden war, ... kontinuierlich bis 529 A.D. tätig war, ... sie von Kaiser Justinian wegen religiösen Untreue geschlossen worden war.

Das moderne Wort Chaos in Physik und in anderen Naturwissenschaften ... in der Mathematik, reinen und angewandten, bedeutet im wesentlichen grosse Komplexität, etwas, ... nur schwierig ... gar nicht im Detail verstanden und beschrieben werden kann. Etwas, ... man keineswegs mit einer Formel mathematisch leicht beschreiben kann. Etwas, das unvorhersagbar ist. Zum Beispiel eine Zahlenfolge, ... so kompliziert ist, ... man sie nicht mit einer Formel ... gar mit einem Computerprogramm berechnen kann. In solchem Fall wäre die Länge des Algorithmuses ... des Computerprogramms genau so lang wie die Zahl selber. Also, eine solche reelle Zahl wäre unvorhersagbar, ihre Information nicht kompressibel. Das ist das Charakteristikum des Chaos: Chaos beinhaltet Phänomene, ... man nicht kompakt beschreiben kann, also die Prozesse und die Strukturen, ... nicht vorhersagbar sind, ... der kürzeste Algorithmus ... das kürzeste

Computerprogramm zur deren Berechnung genau so lang ... kompliziert ist wie der Prozess, ... die Struktur, selbst. [...]

Übung 7. Das Wort „Idee“ kann ersetzt werden durch:

- a) die Absicht b) der Vorschlag c) der Grundgedanke d) der Plan
- e) die Andeutung f) die Vorstellung

1. Können Sie uns nicht wenigstens eine Idee/.....davon geben, was Sie vorhaben?
2. Es war Stephans Idee/....., in dieses Lokal zu gehen.
3. Eigentlich war es meine Idee/ dir damit eine Freude zu machen.
4. Manche Leute haben die Idee/....., man könne auch ohne Arbeit reich werden.
5. Sie hat immer eine Menge Ideen/....., aber nichts wird verwirklicht.
6. Die Idee/ der ist richtig, aber die Folgerungen scheinen mir angreifbar.

Übung 8. Ergänzen Sie den Lückentext mit passenden sprachlichen Mitteln. Wählen Sie aus folgendem Material: und, die, nämlich, wenn, aber, dass, um, oder, einerseits

... *andererseits*.

[...] Angesichts der organisatorischen und konzeptionellen Mängel in Europaangelegenheiten kann man sich deshalb fragen, was die europäischen Schulen und Universitäten überhaupt zugunsten des lebenswichtigen länderübergreifenden Europagedanken ausrichten können? Die große Zahl der Europäisierer in Technik, Wirtschaft, Handel und Industrie steht 1)... im scharfen Kontrast zur Stagnation in den unterfinanzierten 2)... schlecht ausgestatteten Hochschulen der Bundesrepublik, 3)... unter den Sparmaßnahmen 4)... Kürzungen durch die Politiker leiden. Deren Haltung zu den Hochschulen ist schizophren, denn nach außen ist sie von Bejahung geprägt ("Wir sind für Europa und die europäische Zusammenarbeit"), nach innen 5)... propagieren die Politiker den Sparzwang im Umgang mit den öffentlichen Mitteln ("Wir müssen sparen"). 6)... gekürzt werden muss, sind meistens die Geisteswissenschaften das Opfer. Diese Politik hat zur Konsequenz, 7)... sich kaum ein Schüler oder Student in der Bundesrepublik kompetent genug fühlt, 8)... in Sachen Europa mitdiskutieren zu können. Die Kluft zwischen der blühenden Globalisierung, der Technik, dem grenzenlosen Handel und Verkehr 9)... und der Stagnation der Humanwissenschaften mit ihrem veralteten Nationaldenken 10)... schafft in Bezug auf europäische Zusammenhänge Entfremdung und Indifferenz, die überbrückt werden müssten, damit der Europagedanke bei der Jugend nicht nur zu einer leeren Floskel wird, wie es heute oft schon der Fall ist. Der Europagedanke steht 11)... fällt mit der Akzeptanz unter der Jugend. Niemand identifiziert sich mit dem Begriff Europäer 12)... dem Europa-Gedanken. Eine europäische Identität, 13)... aus einer Einsicht der gemeinsamen sprachlichen und kulturellen Relationen entsteht, gibt es in der jüngeren Generation überhaupt nicht, von der älteren ganz zu schweigen. Die Eurolinguistik und eine gerechte Europäistik könnten hier Abhilfe schaffen, 14)... dies ist eines der wichtigsten Ziele des Pushkin Manifests [...]

МК 2. *Письмове реферування наукової статті – 25 балів*

Реферування україномовних наукових статей з філології на німецьку мову та навпаки німецькомовних статей на українську мову.

План реферування (студент формулює до 5 складних речень на кожен підпункт, обов'язково вимога – дотримання наукового стилю формулювання речень):

1. *Визначення мети та завдань статті.*
2. *Окреслення основних положень яким присвячено статтю.*
3. *Обґрунтування актуальності досліджуваної теми.*
4. *Відображення власного ставлення до змісту статті.*
5. *Формулювання власних умовиводів на тему статті.*

МК 3. *Тестування 25 балів. По одному балу за кожну правильну відповідь.*

1. Gesprochene Sprache ist die Sprache, die man beim Schreiben und Lesen verwendet, so wie die geschriebene Sprache die Sprache ist, die man beim Sprechen und Hörverstehen gebraucht.
 - a) Ja
 - b) Nein
2. Gesprochene Sprache zeichnet sich aus durch: kontext-, situationsabhängige Techniken des Referierens, sprachliche Mittel, die eine weitgehende Erklärung des Kontextes, eine immanente Kohärenz (einen inneren Zusammenhang) der Texte garantieren, ein hohes Maß an struktureller Organisation (z.B. Gliederungssignale), Kontaktsignale spielen nur in

bestimmten Textsorten eine Rolle (z.B. in Briefen).

- a) Ja
- b) Nein

3. Schriftliche Kommunikation bezeichnet eine Sequenz von Vorgängen, und zwar sowohl die kognitiven, sprachlichen und motorischen Prozesse beim Schreiben und Lesen als auch die mit der Aufbewahrung und Verbreitung des Geschriebenen verbundenen Vorgänge.

- a) Ja
- b) Nein

4. Markieren Sie Funktionalstile!

- a) Stil der schöngeistigen Literatur
- b) Stil der Kommunikation
- c) Stil der Presse und Publizistik
- d) Amtstil
- e) Stil der Öffentlichkeit
- f) Stil der Alltagsrede
- g) Stil der Wissenschaft

5. Was dient zur Darstellung der Forschungsergebnisse bestimmten wissenschaftlichen Bereichs, für die Erklärung neuer Erkenntnisse und Gesetzmäßigkeiten sowohl auf mündlicher als auch auf schriftlicher Ebene?

- a) Stil der schöngeistigen Literatur
- b) Stil der Kommunikation
- c) Stil der Presse und Publizistik
- d) Amtstil
- e) Stil der Öffentlichkeit
- f) Stil der Alltagsrede
- g) Stil der Wissenschaft

6. Fazit, es bedeutet „der Vorausschau auf in der Zukunft Liegendes“.

- a) Ja
- b) Nein

7. Bestimmen Sie die Phasen des Schreibprozesses!

- a) Planen
- b) Erklären
- c) Zusammenfassen
- d) Formulieren
- e) Überarbeiten

8. Was gehört zu der Einleitung des wissenschaftlichen Textes?

- a) Erklärung des Oberbegriffs
- b) einfache erläuternde Geschichte
- c) kritische persönliche Stellungnahme
- d) Rahmenerzählung zweiter Teil
- e) exemplarischer, zeitloser Fall
- f) Begründung für die Einschränkung des Themas auf einen Teilaspekt
- g) Vergleich mit anderen Fällen oder Gebieten
- h) Rahmenerzählung erster Teil (Anfang der Erzählung)
- i) Zusammenfassung des wesentlichen Gehalts in Kurzform
- j) Einordnung in einen größeren Zusammenhang

9. Was gehört zum Schluss des wissenschaftlichen Textes?

- a) Erklärung des Oberbegriffs
- b) einfache erläuternde Geschichte
- c) kritische persönliche Stellungnahme
- d) Rahmenerzählung zweiter Teil
- e) exemplarischer, zeitloser Fall
- f) Begründung für die Einschränkung des Themas auf einen Teilaspekt
- g) Vergleich mit anderen Fällen oder Gebieten
- h) Rahmenerzählung erster Teil (Anfang der Erzählung)
- i) Zusammenfassung des wesentlichen Gehalts in Kurzform
- j) Einordnung in einen größeren Zusammenhang

10. Bestimmen Sie die richtige Erklärung der Anforderungen an Logik und Sprache eines wissenschaftlichen Textes!

1. Begründen	a) Die Argumente müssen in einer folgerichtigen Reihenfolge aufgebaut sein.
2. Belegen	b) Argumente, Hypothesen, Ausführungen müssen mit Untersuchungsmaterialien belegt werden.
3. Paraphrasieren	c) Zu Beginn sollte der Aufbau und Logik der Arbeit durch eine logische Gliederung dem Leser deutlich werden.
4. Zitieren	d) Eigene, aber auch fremde Gedanken müssen auf die bestehende Literatur bezogen werden.
5. Fachbegriffe definieren	e) Die meisten Fachbegriffe sind einer bestimmten wissenschaftlichen Schule und Denkrichtung zuzuordnen. Definieren bedeutet es, zu erläutern, wie man den Begriff im Kontext seiner eigenen Arbeit verwenden will.
6. Präzisieren	f) Die Fachbegriffe müssen neben der Definition eine erläuternde Beschreibung ihrer inhaltlichen Bedeutung enthalten.
7. Systematik aufzeigen	g) Die fremden Aussagen und Behauptungen müssen in eigener Sprache wiedergegeben werden.
8. Logisch schließen	h) Eigene Behauptungen, verwendete Methoden und Literatur müssen mit Hilfe von Argumenten oder Beweisen begründet werden.
9. Werte explizieren	i) Die Werturteile müssen gesetzt begründet, nicht aber als solche nicht für richtig oder falsch erklärt werden.

11. In welcher Zeitform soll die Einleitung geschrieben werden?

- a) Präsens
- b) Futur
- c) Imperfekt
- d) Perfekt
- e) Plusquamperfekt

12. Worin besteht die Funktion der Einleitung in die wissenschaftliche Arbeit? Markieren Sie die richtige Antwort.

- a) Die Methoden der Arbeit zu nennen.
- b) Den Leser in die Problematik, die in der wissenschaftlichen Arbeit behandelt wird, einzuführen.

- c) Das Thema der wissenschaftlichen Arbeit zu nennen.
 d) Die Ergebnisse einer wissenschaftlichen Untersuchung darzustellen.
- 13.** Wodurch unterscheidet sich die Einleitung vom Rest der wissenschaftlichen Arbeit?
 a) Die *Einleitung unterscheidet* sich vom Rest der wissenschaftlichen Arbeit dadurch, dass sie länger als die ganze Arbeit ist.
 b) Die *Einleitung unterscheidet* sich vom Rest der wissenschaftlichen Arbeit dadurch, dass sie kürzer als der Schluss der Arbeit ist.
 c) Die *Einleitung unterscheidet* sich vom Rest der wissenschaftlichen Arbeit dadurch, dass der Autor deutlicher seine Ansichten zum Ausdruck bringt.
 d) Die *Einleitung unterscheidet* sich vom Rest der wissenschaftlichen Arbeit dadurch, dass sie im Präsens geschrieben wird.

<p>14. In dem vorliegenden Forschungsansatz soll versucht werden,....</p>	a) die Analyse der Integration des Kreditgeschäftes bei Bankübernahmen zu versuchen.
	b) die Analyse der Integration des Kreditgeschäftes bei Bankübernahmen.
	c) die Integration des Kreditgeschäftes bei Bankübernahmen zu analysieren.
<p>15. Der vorliegende Beitrag hat das Ziel,</p>	a) die physikalischen Versuche auf dem Gebiet des Quantenchaos vorzustellen.
	b) die Vorstellung der physikalischen Versuche auf dem Gebiet des Quantenchaos.
	c) wobei die physikalischen Versuche auf dem Gebiet des Quantenchaos vorgestellt werden.
<p>16. Ziel dieses Beitrags ist es,</p>	a) die Metaphertheorie den neueren Entwicklungen der holistischen kognitiven Semantik anzupassen.
	b) dass die Metaphertheorie den neueren Entwicklungen der holistischen kognitiven Semantik angepasst.
	c) damit die Metaphertheorie den neueren Entwicklungen der holistischen kognitiven Semantik angepasst.

17. In der Wissenschaft ist die _____ ein Versuch, einen beobachteten, aber noch nicht verstandenen Zusammenhang durch ein sorgfältig begründetes (oft vorläufiges) Denkmodell zu erklären; die Forschung muss dann im Einzelnen untersuchen, ob das Denkmodell richtig oder falsch ist.

- a) Einleitung
- b) Hypothese
- c) Methoden
- d) Ziele
- e) Zusammenfassung
- f) Theorien

18. Entscheiden Sie sich für eines der sprachlichen Ausdrücke und gebrauchen Sie das im folgenden Satz.

N. K hat sich in seinem Werk vom Aufbau des Zahlenbereiches dieser Problematik

- a) zu gesetzt.
- b) mit auseinandergesetzt.
- c) mit beschrieben
- d) über analysiert.

19. Entscheiden Sie sich für eines der sprachlichen Ausdrücke und gebrauchen Sie das im folgenden Satz.

In den meisten Arbeiten zum Thema Projektmanagement man davon aus, dass die Anforderungen an den Projektleiter sehr hoch sind.

- a) geht
- b) spricht
- c) behandelt
- d) analysiert

20. Entscheiden Sie sich für eines der sprachlichen Ausdrücke und gebrauchen Sie das im folgenden Satz.

Die Vertreter dieser Position sind, dass ein Fortschritt auf einem Gebiete nicht den Fortschritt der ganzen Kultur bedeuten muss.

- a) der Auseinandersetzung
- b) des Interesses
- c) der Auffassung
- d) der Aufgabe

21. Entscheiden Sie sich für eines der sprachlichen Ausdrücke und gebrauchen Sie das im folgenden Satz.

N. K. und M. L. haben einen interessanten in die internationalen Kapitalbewegungen zwischen Industrie- und Entwicklungsländern

- a) Forschungsstand überblickt;
- b) Überblick bekommen;
- c) Einblick erarbeitet
- d) Blick geworfen

22. Erklären Sie die Aufbau eines Arguments!

1. Behauptung:	a) verbindet Argumentationen; soll Gedanken logisch verknüpfen.
2. Begründung:	b) These; greift Gliederungspunkt auf; muss begründbar und beweisbar sein;
3. Beispiel:	c) Schlussfolgerung; bestätigt die Behauptung; fasst eine Argumentation zusammen;
4. Folgerung:	d) Argument; stützt die Behauptung; erklärt, warum Behauptung aufgestellt wird;
5. Überleitung:	e) Beleg, Beweis; veranschaulicht so konkret wie möglich; ist entsprechenden Sachgebieten zu entnehmen;

23. Das Phänomen, dass die sprachlichen Zeichen in einem inneren Zusammenhang stehen, wird _____ genannt (also das, was im eigentlichen Sinne aus einer Folge von Sätzen einen inhaltsgebundenen Text macht).

- a) Kohäsion
- b) Elision
- c) Kohärenz
- d) Valenz

24. Bei der _____ geht es um die sprachlichen (oft: grammatischen) Mittel der Textverknüpfung.

- a) Kohäsion
- b) Elision
- c) Kohärenz
- d) Valenz

25. *Subordinierende Konjunktionen* verbinden gleichwertige Satzglieder und selbstständige Sätze: *und, sowie, oder* (z. B.: *Die Sonne scheint, und alle sind lustig. Substantiv und Adjektiv; ich oder jemand anderer; usw.*).

- a) Ja
- b) Nein

МК 4. Переклад 25-ти наукових цитат на німецьку мову. 25 балів за кожну правильно перекладену цитату.

1. Дайте мені точку опори і я переверну земну кулю.
Архімед.
2. Щирий учений — це мрійник, а хто їм не є, той називає себе практиком.
О. Бальзак.
3. Учень ніколи не перевершить учителя, якщо бачить у ньому зразок, а не суперника.
В.Г. Бєлінський.
4. Загальна згода — сама дурна ознака в справах розуму.
Ф. Бекон.
5. Спочатку сходять до аксіом, а потім спускаються до практики.
Ф. Бекон.
6. Наука є не що інше, як відображення дійсності.
Ф. Бекон.
7. Щира й законна мета всіх наук полягає в тому, щоб наділяти життя людське новими винаходами й багатствами.
Ф. Бекон.
8. Наука — не предмет чистого мислення, а предмет мислення, постійно втягується у практику й постійно підкріплюється практикою.
От чому наука не може вивчатися у відриві від техніки.
Д. Бернал.
9. Якщо думкою оглянути всю історію цієї балаканини, легко побачити, що так звана теорія мислення зводиться до вигадування більш-менш складних термінів для позначення явищ, яких людина не розуміє.
Брати Стругацькі.
10. У науці слава дістається тому, хто переконав мир, а не тому, хто першим натрапив на ідею.
Ч. Дарвін.
11. Вивчити — означає зрозуміти правильність того, що думали інші.
Але не можна пізнати речі, якщо споконвічно виходити з їхньої хибності.
Гегель.
12. Щоб здивуватися, досить однієї хвилини; щоб зробити дивну річ, потрібні багато років.
Гельвецій.
13. Якби геометричні аксіоми зачіпали інтереси людей, вони б спростовувалися.
Т. Гоббс.
14. Хто рухається вперед у науках, але відстає в моральності, той більше йде назад,

чим вперед.

Аристотель.

15. Щирий учений — це мрійник, а хто їм не є, той називає себе практиком.
О. Бальзак.
16. Ключем до всякої науки є знак питання.
О. Бальзак.
17. Наука є найкращий шлях для того, щоб зробити людський дух героїчним.
Д. Бруно.
18. Межі наук походять на обрій: чим ближче вони підходять до нього, тим більше він відсувається.
П. Буаст.
19. Моральність повинна бути полярною зіркою науки.
С. Буффлер
20. Факти в науці — те ж що досвід у суспільному житті.
Ж. Бюффон.
21. Прийде час, коли наука випередить фантазію.
Жуль Верн.
22. Наукова гіпотеза завжди виходить за межі фактів, що послужили основою для її побудови.
В.І. Вернадський.
23. Важких наук немає, є тільки громіздкий їх виклад.
А.І. Герцен.
24. Гіпотези — це драбини, які зводять перед будинком і зносять, коли будинок готовий; вони необхідні для працівника; але він не повинен приймати драбини за будинок.
І. Гете.
25. Людина повинна вірити, що незрозуміле можна зрозуміти.
І.В. Гете.

12 семестр

МК 5. Усне блиц-опитування – 25 балів за 25 правильних відповідей на запитання.

1. Stellen Sie kurzen Überblick über die wichtigsten Arten der Illustrationen in wissenschaftlichen Texten dar!
2. Präsentieren Sie einen kurzen Überblick über die wichtigsten Arten der Illustrationen in wissenschaftlichen Texten! Welche Typen der Illustrationen wissen Sie?
3. Welche Funktionen und Züge enthält der wissenschaftliche Stil?
4. Präsentieren Sie e Typen der Grafiken: Stabdiagramm, Histogramm, Kreisdiagramm, Säulendiagramm, Balkendiagramm, Kurvendiagramm und Piktogramm dar!
5. Bestimmen Sie die lexikalischen Besonderheiten des wissenschaftlichen Stils!
6. Welche sprachlichen Hinweise auf die Abbildungen wissen Sie?
7. Bestimmen Sie die grammatischen lexikalischen Besonderheiten des wissenschaftlichen Stils!
8. Präsentieren Sie Allgemeines zum Schlussteil eines wissenschaftlichen Textes!
9. Stellen Sie die Aufbau eines wissenschaftlichen Textes.
10. Präsentieren Sie Sprachliche Ausdrucksweisen für den Schlussteil!
11. Was wissen Sie über die Gliederung eines wissenschaftlichen Textes?
12. Stellen Sie wichtige Faustregeln für Referenten vor!
13. Präsentieren Sie die Anforderungen an Logik und Sprache eines wissenschaftlichen Textes!
14. Präsentieren Sie die wichtigen Anforderungen an einen mündlichen Vortrag und Redemittel für Referenten!
15. Stellen Sie allgemeines zum Verfassen der Einleitung dar!
16. Präsentieren Sie die schematische Darstellung der wissenschaftlichen Erörterung!
17. Welche Anforderungen sind zur Formulierung des Themas der Arbeit?
18. Was wissen Sie über Argumentationskette der wissenschaftlichen Erörterung? Präsentieren

Sie den Aufbau des Arguments!

19. Bestimmen Sie die Sprachmittel der Motivation bei der Formulierung des wissenschaftlichen Themas!
20. Nennen Sie die sprachlichen Merkmale, die der Erörterung beziehen!
21. Bestimmen Sie die Sprachmittel zur Eingrenzung des Themas der wissenschaftlichen Arbeit!
22. Wie verstehen Sie die Begriffe „Kohärenz“ und „Kohäsion“?
23. Auf welche Weise muss man die Arbeitsziele formulieren?
24. Welche sprachlichen Ausdrucksmittel dienen zur Koppelung „Grund-Ursache-Folge-Verhältnis“?
25. Auf welche Weise soll man Hypothese formulieren?

МК 6. Письмова робота – 25 балів за правильно сформульовані відповіді на запитання.

1. Was wissen Sie über Wiederaufnahme und andere Verknüpfungsmittel in der wissenschaftlichen Arbeit?
2. Präsentieren Sie kurzen Überblick über den Forschungsstand!
3. Stellen Sie die textkommentierenden sprachlichen Mittel dar!
4. Welche Definitionen und Termini soll wissenschaftliche Arbeit enthalten?
5. Welche textorganisierenden sprachlichen Mittel wissen Sie?
6. Welche Sprachmittel dienen zur Behandlung der Methodik?
7. Nennen Sie Tipps zur Wiederholungsbenutzung in den wissenschaftlichen Texten!
8. Welche sprachlichen Ausdrucksmittel dienen zur Behandlung der Struktur der wissenschaftlichen Arbeit?
9. Stellen Sie einen kurzen Überblick über das zitierte Material dar!
10. Stellen Sie die allgemeinen Anforderungen zum Hauptteil dar!
11. Welche Zitierregeln wissen Sie?
12. Stellen Sie die allgemeinen Anforderungen zur Erörterung als Textsorte dar!
13. Welche Möglichkeiten zur Quellenangabe wissen Sie?
14. Definieren und bestimmen Sie die Merkmale gesprochener und geschriebener Sprache.
15. Nennen Sie die sprachlichen Mittel zum Zitieren und Paraphrasieren!

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Семестровий контроль проводиться у формі екзаменаційного тесту, який складається із 40-ка тестових запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється у один бал.

Зразок варіанту екзаменаційного тесту:

1. Gesprochene Sprache ist die Sprache, die man beim Schreiben und Lesen verwendet, so wie die geschriebene Sprache die Sprache ist, die man beim Sprechen und Hörverstehen gebraucht.
 - a) Ja
 - b) Nein
2. Gesprochene Sprache zeichnet sich aus durch: kontext-, situationsabhängige Techniken des Referierens, sprachliche Mittel, die eine weitgehende Erklärung des Kontextes, eine immanente Kohärenz (einen inneren Zusammenhang) der Texte garantieren, ein hohes Maß an struktureller Organisation (z.B. Gliederungssignale), Kontaktsignale spielen nur in bestimmten Textsorten eine Rolle (z.B. in Briefen).
 - a) Ja
 - b) Nein
3. Schriftliche Kommunikation bezeichnet eine Sequenz von Vorgängen, und zwar sowohl die kognitiven, sprachlichen und motorischen Prozesse beim Schreiben und Lesen als auch die mit der

Aufbewahrung und Verbreitung des Geschriebenen verbundenen Vorgänge.

- a) Ja
- b) Nein

4. Markieren Sie Funktionalstile!

- a) Stil der schöngeistigen Literatur
- b) Stil der Kommunikation
- c) Stil der Presse und Publizistik
- d) Amtstil
- e) Stil der Öffentlichkeit
- f) Stil der Alltagsrede
- g) Stil der Wissenschaft

5. Was dient zur Darstellung der Forschungsergebnisse bestimmten wissenschaftlichen Bereichs, für die Erklärung neuer Erkenntnisse und Gesetzmäßigkeiten sowohl auf mündlicher als auch auf schriftlicher Ebene?

- a) Stil der schöngeistigen Literatur
- b) Stil der Kommunikation
- c) Stil der Presse und Publizistik
- d) Amtstil
- e) Stil der Öffentlichkeit
- f) Stil der Alltagsrede
- g) Stil der Wissenschaft

6. Fazit, es bedeutet „der Vorausschau auf in der Zukunft Liegendes“.

- a) Ja
- b) Nein

7. Bestimmen Sie die Phasen des Schreibprozesses!

- a) Planen
- b) Erklären
- c) Zusammenfassen
- d) Formulieren
- e) Überarbeiten

8. Was gehört zu der Einleitung des wissenschaftlichen Textes?

- a) Erklärung des Oberbegriffs
- b) einfache erläuternde Geschichte
- c) kritische persönliche Stellungnahme
- d) Rahmenerzählung zweiter Teil
- e) exemplarischer, zeitloser Fall
- f) Begründung für die Einschränkung des Themas auf einen Teilaspekt
- g) Vergleich mit anderen Fällen oder Gebieten
- h) Rahmenerzählung erster Teil (Anfang der Erzählung)
- i) Zusammenfassung des wesentlichen Gehalts in Kurzform
- j) Einordnung in einen größeren Zusammenhang

9. Was gehört zum Schluss des wissenschaftlichen Textes?

- a) Erklärung des Oberbegriffs
- b) einfache erläuternde Geschichte
- c) kritische persönliche Stellungnahme
- d) Rahmenerzählung zweiter Teil
- e) exemplarischer, zeitloser Fall
- f) Begründung für die Einschränkung des Themas auf einen Teilaspekt
- g) Vergleich mit anderen Fällen oder Gebieten
- h) Rahmenerzählung erster Teil (Anfang der Erzählung)
- i) Zusammenfassung des wesentlichen Gehalts in Kurzform
- j) Einordnung in einen größeren Zusammenhang

10. Bestimmen Sie die richtige Erklärung der Anforderungen an Logik und Sprache eines wissenschaftlichen Textes!

1. Begründen

a) Die Argumente müssen in einer folgerichtigen Reihenfolge aufgebaut sein.

2. Belegen	b) Argumente, Hypothesen, Ausführungen müssen mit Untersuchungsmaterialien belegt werden.
3. Paraphrasieren	c) Zu Beginn sollte der Aufbau und Logik der Arbeit durch eine logische Gliederung dem Leser deutlich werden.
4. Zitieren	d) Eigene, aber auch fremde Gedanken müssen auf die bestehende Literatur bezogen werden.
5. Fachbegriffe definieren	e) Die meisten Fachbegriffe sind einer bestimmten wissenschaftlichen Schule und Denkrichtung zuzuordnen. Definieren bedeutet es, zu erläutern, wie man den Begriff im Kontext seiner eigenen Arbeit verwenden will.
6. Präzisieren	f) Die Fachbegriffe müssen neben der Definition eine erläuternde Beschreibung ihrer inhaltlichen Bedeutung enthalten.
7. Systematik aufzeigen	g) Die fremden Aussagen und Behauptungen müssen in eigener Sprache wiedergegeben werden.
8. Logisch schließen	h) Eigene Behauptungen, verwendete Methoden und Literatur müssen mit Hilfe von Argumenten oder Beweisen begründet werden.
9. Werte explizieren	i) Die Werturteile müssen gesetzt begründet, nicht aber als solche nicht für richtig oder falsch erklärt werden.

11. In welcher Zeitform soll die Einleitung geschrieben werden?

- a) Präsens
- b) Futur
- c) Imperfekt
- d) Perfekt
- e) Plusquamperfekt

12. Worin besteht die Funktion der Einleitung in die wissenschaftliche Arbeit? Markieren Sie die richtige Antwort.

- a) Die Methoden der Arbeit zu nennen.
- b) Den Leser in die Problematik, die in der wissenschaftlichen Arbeit behandelt wird, einzuführen.
- c) Das Thema der wissenschaftlichen Arbeit zu nennen.
- d) Die Ergebnisse einer wissenschaftlichen Untersuchung darzustellen.

13. Wodurch unterscheidet sich die Einleitung vom Rest der wissenschaftlichen Arbeit?

- a) Die *Einleitung* unterscheidet sich vom Rest der wissenschaftlichen Arbeit dadurch, dass sie länger als die ganze Arbeit ist.
- b) Die *Einleitung* unterscheidet sich vom Rest der wissenschaftlichen Arbeit dadurch, dass sie kürzer als der Schluss der Arbeit ist.
- c) Die *Einleitung* unterscheidet sich vom Rest der wissenschaftlichen Arbeit dadurch, dass der Autor deutlicher seine Ansichten zum Ausdruck bringt.

d) Die *Einleitung* unterscheidet sich vom Rest der wissenschaftlichen Arbeit dadurch, dass sie im Präsens geschrieben wird.

<p>14. In dem vorliegenden Forschungsansatz soll versucht werden,....</p>	<p>a) die Analyse der Integration des Kreditgeschäftes bei Bankübernahmen zu versuchen.</p>
	<p>b) die Analyse der Integration des Kreditgeschäftes bei Bankübernahmen.</p>
	<p>c) die Integration des Kreditgeschäftes bei Bankübernahmen zu analysieren.</p>
<p>15. Der vorliegende Beitrag hat das Ziel,</p>	<p>a) die physikalischen Versuche auf dem Gebiet des Quantenchaos vorzustellen.</p>
	<p>b) die Vorstellung der physikalischen Versuche auf dem Gebiet des Quantenchaos.</p>
	<p>c) wobei die physikalischen Versuche auf dem Gebiet des Quantenchaos vorgestellt werden.</p>
<p>16. Ziel dieses Beitrags ist es,</p>	<p>a) die Metaphertheorie den neueren Entwicklungen der holistischen kognitiven Semantik anzupassen.</p>
	<p>b) dass die Metaphertheorie den neueren Entwicklungen der holistischen kognitiven Semantik angepasst.</p>
	<p>c) damit die Metaphertheorie den neueren Entwicklungen der holistischen kognitiven Semantik angepasst.</p>

17. In der Wissenschaft ist die _____ ein Versuch, einen beobachteten, aber noch nicht verstandenen Zusammenhang durch ein sorgfältig begründetes (oft vorläufiges) Denkmodell zu erklären; die Forschung muss dann im Einzelnen untersuchen, ob das Denkmodell richtig oder falsch ist.

- a) Einleitung
- b) Hypothese
- c) Methoden
- d) Ziele
- e) Zusammenfassung
- f) Theorien

18. Entscheiden Sie sich für eines der sprachlichen Ausdrücke und gebrauchen Sie das im folgenden Satz.

N. K hat sich in seinem Werk vom Aufbau des Zahlenbereiches dieser Problematik

- a) zu gesetzt.
- b) mitauseinandergesetzt.
- c) mit beschrieben
- d) über analysiert.

19. Entscheiden Sie sich für eines der sprachlichen Ausdrücke und gebrauchen Sie das im folgenden Satz.

In den meisten Arbeiten zum Thema Projektmanagement man davon aus, dass die Anforderungen an den Projektleiter sehr hoch sind.

- a) geht
- b) spricht
- c) behandelt
- d) analysiert

20. Entscheiden Sie sich für eines der sprachlichen Ausdrücke und gebrauchen Sie das im folgenden Satz.

Die Vertreter dieser Position sind, dass ein Fortschritt auf einem Gebiete nicht den Fortschritt der ganzen Kultur bedeuten muss.

- a) der Auseinandersetzung
- b) des Interesses
- c) der Auffassung
- d) der Aufgabe

21. Entscheiden Sie sich für eines der sprachlichen Ausdrücke und gebrauchen Sie das im folgenden Satz.

N. K. und M. L. haben einen interessanten in die internationalen Kapitalbewegungen zwischen Industrie- und Entwicklungsländern

- a) Forschungsstand überblickt;
- b) Überblick bekommen;
- c) Einblick erarbeitet
- d) Blick geworfen

22. Erklären Sie die Aufbau eines Arguments!

1. Behauptung:	a) verbindet Argumentationen; soll Gedanken logisch verknüpfen.
2. Begründung:	b) These; greift Gliederungspunkt auf; muss begründbar und beweisbar sein;
3. Beispiel:	c) Schlussfolgerung; bestätigt die Behauptung; fasst eine Argumentation zusammen;
4. Folgerung:	d) Argument; stützt die Behauptung; erklärt, warum Behauptung aufgestellt wird;
5. Überleitung:	e) Beleg, Beweis; veranschaulicht so konkret wie möglich; ist entsprechenden Sachgebieten zu entnehmen;

23. Das Phänomen, dass die sprachlichen Zeichen in einem inneren Zusammenhang stehen, wird _____ genannt (also das, was im eigentlichen Sinne aus einer Folge von Sätzen einen inhaltsgebundenen Text macht).

- e) Kohäsion
- f) Elision
- g) Kohärenz
- h) Valenz

24. Bei der _____ geht es um die sprachlichen (oft: grammatischen) Mittel der Textverknüpfung.

- e) Kohäsion
- f) Elision
- g) Kohärenz

h) Valenz

25. Subordinierende Konjunktionen verbinden gleichwertige Satzglieder und selbstständige Sätze: *und, sowie, oder* (z. B.: *Die Sonne scheint, und alle sind lustig. Substantiv und Adjektiv; ich oder jemand anderer; usw.*).

a) Ja

b) Nein

26. Koordinierende Konjunktionen kennzeichnen die Unterordnung eines Teilsatzes unter einen anderen (Verbindung zwischen den Haupt- und Nebensätzen): *nachdem, damit, dass, weil, bevor, u.a.* (z. B.: *Nachdem wir uns dieses Modul angeeignet haben, können wir auch unseren Kollegen Ratschläge geben.*).

a) Ja

b) Nein

27. Verbinden Sie die Bedeutung und Erklärungen von den sprachlichen Ausdrucksmittel des Grund - Folge – Verhältnisses richtig!

1.Ursache, Grund (kausal)	a) soweit, insofern, dennoch
2.Folge/Folgerung (konsekutiv)	b) obwohl, obgleich, wenngleich; trotzdem, trotz,auch wenn, wenn auch, allerdings
3.Bedingung, möglicher Grund (konditional):	c) wenn, falls, sofern; sonst, andernfalls; angenommen, dass ... ; unter der Bedingung, dass...; im Falle, dass ...; vorausgesetzt, (dass ...);es sei denn, (dass ...).
4.Unwirksamer Grund, Einräumung (konzessiv)	d) infolgedessen, folglich, demzufolge, infolge; deshalb, deswegen, daher; die Folge sein von...;so..., dass ...; ... , so dass; ... , ohne dass; ... ,als dass... .
5.Einschränkung (restriktiv)	e) weil, da, denn; deshalb, deswegen, daher; wegen, aufgrund, mangels, das ist die Ursache dafür, dass; auf Grund dessen, dass ...; aus diesem Grund; aufgrund der Tatsache, dass ...
6.Absicht, Zweck, Vorsatz (final)	f) damit, um.....zu, zu diesem Zweck..., zwecks; dazu, dafür
7.Entgegensetzung, Widerspruch (adversativ)	g) aber, jedoch, zwar.....aber, dazu steht im Widerspruch, dass....; dem widerspricht, dass...;im Gegensatz zu; dagegen; während
8.Mittel (instrumental)	h) wie, als; entsprechend, je nachdem; gemäß, laut,zufolge; als ob (Konjunktiv); je ... desto (proportional); je ... um so (proportional)
9.Vergleich (komparativ)	i) dadurch; dadurch, dass...; indem; damit; damit,dass....; mittels; dabei; durch

28. Wiederaufnahme liegt dort vor, wo ein Textelement in einer anderen Sequenz (vienetas) ganz oder teilweise wieder aufgenommen wird.

a) Ja

- b) Nein
29. Rekurrenz ist Wiederholung der vorangehenden Einheit in der nachfolgenden.
- a) Ja
- b) Nein
30. Pro-Form ist die Ersetzung durch Metaphern, Oberbegriffe, verwandte Ausdrücke.
- a) Ja
- b) Nein
31. Parallelismus ist die formalgleiche Wiederholung von syntaktischen Formen an der Textoberfläche, wobei die inhaltliche Füllung variiert wird.
- a) Ja
- b) Nein
32. Als eine Spielform des Parallelismus kann man den *Wiederaufnahme* ansehen. Hier ist Symmetrie durch systematische Überkreuzstellung von syntaktischen oder semantischen Einheiten intendiert, solche Aussage wirkt antithetisch.
- a) Ja
- b) Nein
33. Konjunktion *nämlich* weist einen Sachverhalt als Grund/Ursache eines anderen – oft in einer Vorüberung genannten – Sachverhaltes aus; bei *dieser Konjunktion* wird oft ein Argumentationsschritt ausgelassen.
- a) Ja
- b) Nein
34. Konjunktion *zwar* schränkt die Geltung einer Sachverhaltsbeschreibung ein; setzt notwendig eine vorausgehende Äußerung voraus (auf die reagiert wird), andererseits muss auch eine explizierende oder einschränkende Nachäußerung folgen.
- a) Ja
- b) Nein
35. Konjunktion *eigentlich* legt gegen den Sachverhalt, der im laufenden Satz beschrieben ist, einen Vorbehalt ein und verlangt einen einschränkenden Folgeausdruck.
- a) Ja
- b) Nein
36. Ich möchte noch kurz, dass wir uns heute abend um 20 Uhr wieder hier treffen.
- a) erörtern
- b) bemerken
- c) berichten
37. Er hat mir seine Absichten ganz genau.....
- a) geäußert
- b) erwähnt
- c) erklären
38. Könnten Sie uns das etwas genauer.....?
- a) bemerken
- b) einwerfen
- c) erklären
39. Wir müssen das Problem gründlich.....
- a) berichten
- b) besprechen
- c) äußern
40. Ich bewundere es, wie Sie Ihre Gedanken.....können.
- a) sprechen
- b) formulieren
- c) aussprechen

6.5. Орієнтовний перелік контрольних питань:

- Welche Funktionen und Züge enthält der wissenschaftliche Stil?

- Bestimmen Sie die lexikalischen Besonderheiten des wissenschaftlichen Stils!
- Bestimmen Sie die grammatischen lexikalischen Besonderheiten des wissenschaftlichen Stils!
- Stellen Sie die Aufbau eines wissenschaftlichen Textes.
- Was wissen Sie über die Gliederung eines wissenschaftlichen Textes?
- Präsentieren Sie die Anforderungen an Logik und Sprache eines wissenschaftlichen Textes!
- Präsentieren Sie die wichtigen Anforderungen an einen mündlichen Vortrag und Redemittel für Referenten!
- Stellen Sie allgemeines zum Verfassen der Einleitung dar!
- Präsentieren Sie die schematische Darstellung der wissenschaftlichen Erörterung!
- Welche Anforderungen sind zur Formulierung des Themas der Arbeit?
- Was wissen Sie über Argumentationskette der wissenschaftlichen Erörterung? Präsentieren Sie den Aufbau des Arguments!
- Bestimmen Sie die Sprachmittel der Motivation bei der Formulierung des wissenschaftlichen Themas!
- Nennen Sie die sprachlichen Merkmale, die der Erörterung beziehen!
- Bestimmen Sie die Sprachmittel zur Eingrenzung des Themas der wissenschaftlichen Arbeit!
- Wie verstehen Sie die Begriffe „Kohärenz“ und „Kohäsion“?
- Auf welche Weise muss man die Arbeitsziele formulieren?
- Welche sprachlichen Ausdrucksmittel dienen zur Koppelung „Grund-Ursache-Volge-Verhältnis“?
- Auf welche Weise soll man Hypothese formulieren?
- Präsentieren Sie kurzen Überblick über den Forschungsstand!
- Stellen Sie die textkommentierenden sprachlichen Mittel dar!
- Welche Definitionen und Termini soll wissenschaftliche Arbeit enthalten?
- Welche textorganisierenden sprachlichen Mittel wissen Sie?
- Welche Sprachmittel dienen zur Behandlung der Methodik?
- Welche sprachlichen Ausdrucksmittel dienen zur Behandlung der Struktur der wissenschaftlichen Arbeit?
- Stellen Sie die allgemeinen Anforderungen zum Hauptteil dar!
- Definieren und bestimmen Sie die Merkmale gesprochener und geschriebener Sprache.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89

Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична картка дисципліни

(див.додаток 1)

8. Рекомендовані джерела

Основна (базова)

1. Когут Л. Ф., Павлик В. І. Німецька мова. Наукова мова діяльності: навчальний посібник. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2012. – 152 с.
2. Adamzik, Kirsten. Sprache: Wege zum Verstehen. Francke Verlag. Tübingen 2001. Arbeit mit Texten. Übungen für die Sprachprüfung an deutschen Hochschulen. Hrsg.: Papp, Ingrid/Rug, Wolfgang. Ernst Klett Verlag. München 1997.
2. Charbel, Ariane. Schnell und einfach zur Diplomarbeit. Der praktische Ratgeber für Studenten. Bildung und Wissen Verlag. Nürnberg 2004.
3. Kleine Einleitung zum wissenschaftlichen Arbeiten. Von Studenten für Studierende. Hrsg. Vom Zentrum für Studienberatung und Weiterbildung. Universität Heidelberg 1999.
4. Aina Būdvytytė-Gudienė. WISSENSCHAFTSSPRACHE DEUTSCH FÜR STUDENTEN THEORIE, TEXTBEISPIELE UND TEXTARBEIT KURSBUCH, 2008, ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS.

Додаткова

1. DUDEN. Fremdwörterbuch. 5., neu bearb. u. erw. Aufl. Band 5. Dudenverlag. Mannheim – Leipzig – Wien – Zürich 1990.
2. DUDEN. Deutsches Universalwörterbuch A-Z. 2., völlig neu bearbeitete und stark erweiterte Auflage. Dudenverlag. Mannheim – Leipzig – Wien – Zürich 1989.
3. DUDEN. Wie schreibt man gutes Deutsch? Eine Stilfibel von Ulrich Püschel. 2., völlig neu bearb. Aufl. Dudenverlag. Mannheim-Leipzig-Wien-Zürich 2000.
4. DUDEN. Wie verfasst man wissenschaftliche Arbeiten? Band 21. Dudenverlag. Mannheim – Leipzig – Wien – Zürich 1997.
5. DUDEN. Grammatik der deutschen Gegenwartssprache. Hrsg. und bearb. von Günther Drosdowski u.a. 5., völlig neu bearb. und erw. Aufl. Band 4. Dudenverlag. Mannheim – Leipzig – Wien – Zürich 1995.